

Egyre több helyen fenyegeti tűz a növényzetet Európában, térségünk is érintett - akadémiai jelentés a kockázatokról

A vegetációtüzek már nem csupán a mediterrán térség gondját jelentik: a klímaváltozás, az emberi tevékenység és a tájhasználat változásai együttesen olyan környezetet teremtettek, amelyben Közép-Európa is egyre inkább kockázati zónává válik. Erre figyelmeztet az Európai Akadémiák Tudományos Tanácsadó Testületének (EASAC) legfrissebb, *Changing Wildfires: Policy Options for a Fire-literate and Fire-adapted Europe* című tanulmánya. A dokumentum hangsúlyozza: elengedhetetlen, hogy Európa – benne Magyarország is – felismerje a tűz új szerepét és kockázatát, és aktívan készüljön fel a változásokra.

A világon évente közel 780 millió hektárnyi terület ég le – ez akkora terület, mint egész Ausztrália. Noha nem minden térségben nő a leégett területek aránya, a tüzek pusztító ereje és intenzitása aggasztóan fokozódik. A tüzesetek egészségügyi, társadalmi és ökológiai hatásai jelentősek: a közvetlen életveszélyt jelentő tűzön túl a füst belélegzése is súlyos következményekkel jár.

Az éghajlati változások – a forróbb nyarak, hosszabb hóhullámok és gyakoribb aszályos időszakok – ideális feltételeket teremtenek a tüzek kialakulásához. A kiszáradt biomassa lényegében „üzemanyagként” viselkedik, amely könnyen lángra lobban, akár egy eldobott csikk miatt is. A tanulmány szerint az emberi tevékenység közvetlenül és közvetetten is felerősíti ezeket a kockázatokat.

Közép-Európában is felcsaphatnak a lángok

„A déli országok – elsősorban Spanyolország, Portugália, Olaszország és Görögország – régóta küzdenek a nyári erdőtüzekkel. Az újdonság azonban az, hogy Észak- és Közép-Európában is egyre gyakoribbak a súlyos tüzesetek” – mondja Valkó Orsolya, a HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont tudományos tanácsadója, a tanulmányon dolgozó 22 tagú nemzetközi munkacsoport egyik vezetője.

Skandináviában például a hóhullámokat követő száraz időszakok miatt már szintén tapasztalhattunk pusztító tüzeket a közelmúltban. Magyarország sem kivétel: míg egy átlagos évben néhány száz hektárt érintenek a vegetációtüzek, 2022-ben – az extrém aszály következtében – már több mint 7000 hektár égett le.

A hazai vegetációtüzek túlnyomó többsége (kb. 99%) emberi tevékenységre vezethető vissza. Az okok ismertek: gondatlan tarlóégetés, eldobott cigarettacsikk, tűzgyújtás a természetben, technológiai hibák vagy akár szándékos gyújtogatás. Mindez arra utal, hogy nem elegendő a tűzoltásra koncentrálni – tudatos megelőzésre és társadalmi szemléletformálásra is szükség van.

Tájhasználat és gyúlékonyság: rejtett rizikók

A tanulmány rámutat: nemcsak a klímaváltozás tehető felelőssé a fokozódó tűzveszélyért, hanem a tájhasználat változása is. A felhagyott mezőgazdasági területeken meginduló cserjésedés, a kezelés nélküli gyepterületek, vagy az idegenhonos fajok (például fenyők, eukaliptusz) telepítése mind növelik

a gyúlékonyságot.

Magyarországon a telepített fekete- és erdei fenyvesek ilyen szempontból fokozott figyelmet érdemelnek: amellett hogy az őshonos életközösségeink helyén jelentősen csökkentik a biológiai sokféleséget, jelentős tűzveszélynek is ki vannak téve, ezáltal veszélyeztetve a környező élőhelyeket is.

Kiemelt kockázatot jelentenek a *wildland-urban interface* (WUI) zónák – azok a területek, ahol a természetes vegetáció közvetlenül határos a lakott településekkel. Európa területének kb. 7%-a ilyen, és ezekben a térségekben fokozott figyelemre van szükség a tűzvédelemben és várostervezésben egyaránt.

A tűz, mint természetes folyamat - de csak akkor, ha mi is értjük

A természetes ökoszisztémák egy része alkalmazkodott a tűzhez – különösen a nyílt gyepterületek, amelyek esetében az ellenőrzött, természetvédelmi célú égetés elősegítheti a fajgazdagságot és a regenerációt. „A probléma ott kezdődik, amikor az emberi hatás miatt a tűzrendszerek megváltoznak: a tüzek gyakorisága, időzítése és intenzitása nem illeszkedik már az adott ökoszisztéma ritmusához” – mondja Valkó Orsolya. Előfordulhat az is, hogy egy pusztító tüzeset visszafordíthatatlan természeti károkat okoz. Erre tragikus példa a 2024-es madeirai tűzvész, amely a sziget babérerdeinek nagy részét és sok kizárólag ott élő faj élőhelyét pusztította el.

Védekezés és alkalmazkodás: a tűzkezelés új stratégiái

Ma még a legtöbb ország reaktívan védekezik: a hangsúly a kialakult tüzek eloltásán van, nem a megelőzésen. Ez azonban nem fenntartható megközelítés. Az integrált tűzkezelés ezzel szemben proaktív stratégiákat is alkalmaz: ilyen például a kontrollált égetés, az éghető biomassza mennyiségének csökkentése, vagy a tájszintű tervezés. A tűz utáni helyreállítási beavatkozásoknak is kulcsszerepe van: ezek célja az ökoszisztémák ellenálló képességének növelése és a természetes regeneráció támogatása.

Mit tehetünk? Három javaslat az EASAC jelentéséből

- Megelőzés és természetvédelem összehangolása:** Az EU klíma- és természetvédelmi stratégiáinak gyors végrehajtása kulcsfontosságú. A Természet helyreállítási Rendelet keretében például a tőzeglápok helyreállítása nemcsak a szénmegkötést, hanem a tűzmegelőzést is szolgálja. A felhagyott vidéki területek extenzív kezelése csökkentheti a gyúlékony biomasszát, miközben támogatja a helyi gazdaságot is.
- Erdősítés, de okosan:** A globális 30×30 cél (a természetes területek 30%-ának védelme 2030-ig) csak akkor érhet el sikert, ha az erdőtelepítéseket a tűzveszély szempontjából is átgondoljuk. Fontos a helyi ökológiai viszonyokra szabott fajösszetétel, a változatos tájszerkezet és a kontrollált égetés lehetőségének megfontolása.
- Tűztudatos társadalom építése:** A lakosság tájékoztatása, különösen a fiatalok oktatása, kulcsfontosságú a megelőzésben. Csak egy „tűztudatos” (fire-literate) társadalom képes kezelni a jövő kihívásait: amely ismeri a kockázatokat, tudatosan viselkedik a természetben, és támogatja a természetbarát tűzkezelési megközelítéseket.

További információ: <https://masfelfok.hu/2025/05/19/easac-vegetaciotuzek/>

Sajtókapcsolat:

- Valkó Orsolya, tudományos tanácsadó
- HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont
- valko.orsolya@ecolres.hu

Eredeti tartalom: Másféllok

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/?p=22359>